

Stanisław Flejterski, Lilianna Jodkowska

Pozycja Niemiec w wielobiegunowym świecie gospodarki i finansów

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 49/2, 233-246

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sip.2017.49/2-18

Stanisław Flejterski*

Uniwersytet Szczeciński

Lilianna Jodkowska**

Hochschule für Technik und Wirtschaft Berlin

POZYCJA NIEMIEC W WIELOBIEGUNOWYM ŚWIECIE GOSPODARKI I FINANSÓW

Streszczenie

Znaczenia niemieckiej gospodarki i finansów jako jednego z filarów Unii Europejskiej nie sposób przecenić. Niemcy, główny płatnik UE, są bez wątpienia czołową lokomotywą i jedną z najważniejszych podstaw rozwoju gospodarki europejskiej. Niemcy, „geo-ekonomiczny semi-hegemon”, są jednym z najbogatszych krajów świata. Celem artykułu jest analiza najnowszych trendów w gospodarce niemieckiej, z uwzględnieniem tendencji w sektorze finansowym. Autorzy formułują hipotezę, że w krótkiej i średniej perspektywie Niemcy pozostaną jedną z głównych światowych potęg ekonomicznych.

Słowa kluczowe: gospodarka Niemiec, sektor finansowy, wymiana handlowa, Brexit

* Adres e-mail: stanislaw.flejterski@wzieu.pl.

** Adres e-mail: jodkows@htw-berlin.de.

Wprowadzenie

Już po raz czwarty poświęcamy wspólnie uwagę niemieckiej gospodarce i jej pozycji w Europie i na świecie. Nasze poprzednie rozważania podejmowaliśmy w okresie, w którym wydawało się, że integracja europejska będzie nadal postępować. Lata 2016 i 2017 przyniosły jednak istotne zmiany. Chociaż sytuacja gospodarcza Niemiec jest nadal dobra, są one krytykowane, m.in. za nieudolne postępowanie regulujące napływ uchodźców i emigrantów do Europy, narzucanie wielu krajom *reżimu* ostrego oszczędzania (*austerity*) oraz corocznie osiąganą nadwyżkę eksportową.

Pomimo wszystkich znanych turbulencji sytuacja gospodarcza Niemiec, a także sytuacja na rynku pracy, jest w Niemczech pozytywna. Obecnie można przyjąć, że dotychczasowa stopa inflacji, będąca poniżej celu EBC, będzie zbliżać się do poziomu 2%.

Celem opracowania jest analiza pozycji Niemiec jako lidera w Europie. Można przypuszczać, że Niemcy nadal będą silnym filarem Unii Europejskiej, w związku z czym przyjęto hipotezę, że Niemcy pozostaną w średniej perspektywie światową potęgą ekonomiczną. W celu weryfikacji tezy uzupełniono prognozę Karen Ward do 2050 roku o aktualne dane; uwzględniając jednakże, że tendencje demograficzne w Niemczech oraz wielkość gospodarek Chin oraz USA nie umożliwią już Niemcom zajęcia pierwszego miejsca jako czołowego światowego eksporterów. Z perspektywy pierwszych miesięcy roku 2017 nie sposób jeszcze określić wszystkich skutków Brexitu, można jednak przyjąć, że nowe regulacje spowodują przeniesienie się niektórych banków i innych instytucji finansowych, a także niektórych firm na kontynent. Jeśli chodzi o sektor bankowy, wiadomo już, że wzmocni się pozycja Frankfurtu nad Menem, nie tylko jako centrum europejskiej bankowości, ale także jako siedziby jednej z najważniejszych giełd¹.

¹ W 2015 r. liczba zatrudnionych w bankach i sektorze finansowym spośród europejskich centrów finansowych była w Londynie najwyższa (ok. 550 tys. zatrudnionych), w innych centrach finansowych, np. w Amsterdamie i Luksemburgu – ok. 100 tys., w Paryżu ok. 150 tys., natomiast we Frankfurcie ok. 180 tys. zatrudnionych. Spośród wymienionych miast Frankfurt miał w 2015 r. najniższe koszty za pomieszczenia biurowe (*Finanzplatz...*, 2016).

1. Niemcy jako partner handlowy i lider Unii Europejskiej

Gospodarka niemiecka była w 2016 roku największą w UE, a obecna sytuacja gospodarcza Niemiec pozwala nadal na przyjęcie założenia, że pozostanie liderem również w najbliższych latach² (tab. 1). W roku 2012 przyjęliśmy, że „od stanu i perspektyw rozwoju Niemiec zależy w ogromnym stopniu przyszłość Unii Europejskiej, ze strefą euro na czele”.

Obecny rozwój gospodarczy po kryzysie jest stabilny i po raz pierwszy od wielu lat nie jest tylko napędzany eksportem, lecz z powodu niskich stóp procentowych – także konsumpcją. Niemiecka gospodarka dysponuje atutami wielkości rynku, sumy wynagrodzeń oraz PKB, dzięki czemu utrzymuje znaczące przewagi nad innymi gospodarkami. W chwili obecnej jej pierwszorzędną pozycję wydaje się być niezagrożona.

Tabela 1. Największe gospodarki UE – porównanie rankingów

Kraj	Ludność	Wynagrodzenia pracowników	PKB
Niemcy	1	1	1
Francja	2	2	2
Wielka Brytania	3	3	3
Włochy	4	4	4
Hiszpania	5	5	5
Holandia	8	6	6
Szwecja	16	7	7
Polska	6	10	8

Źródło: *Ranking największych gospodarek w Unii Europejskiej.*

W roku 2015 za najbardziej atrakcyjny kraj w Europie jako miejsce inwestycji uznano: 1. Niemcy, 2. Wielką Brytanię oraz 3. Francję (51% wszystkich inwestycji bezpośrednich [IB]), natomiast na świecie: 1. Chiny, 2. USA oraz 3. Indie (tab. 2). Wśród najbardziej atrakcyjnych miast inwestorzy wymienili Londyn, Paryż i Berlin, wśród miast niemieckich na dalszych pozycjach znalazły się Düsseldorf, Frankfurt nad Menem oraz Monachium (EY’s Attractiveness survey Europe 2016, s. 4, 5, 9).

² Autorzy analizowali kluczową rolę Niemiec dla państw UE oraz perspektywy rozwoju w globalnej gospodarce m.in. w artykule: Niemiecki system bankowy jako filar wzrostu i rozwoju gospodarki. W: Kłosiński (2011); Bieńkowski, Bukowski, Olszewska (2012); Bednarczyk, Sobol (2013).

Przyjmując, że Brexit zostanie przeprowadzony w ciągu najbliższych lat, można założyć, że część IB umiejscowionych w UE w nowych granicach po wystąpieniu Wielkiej Brytanii zostanie poczyniona w regionach, które w roku 2015 uplasowały się na czołowych miejscach, a więc we Francji lub w Niemczech.

Tabela 2. Wybrane kraje europejskie jako cele inwestycji zagranicznych

Miejsce	Kraj inwestujący	Liczba projektów inwestycyjnych w 2015 r.	Liczba projektów inwestycyjnych w 2014 r.	Zmiana w okresie 2014–2015 (%)
1.	Wielka Brytania	1065	887	+20
2.	Niemcy	946	870	+9
3.	Francja	598	608	-2
4.	Hiszpania	248	232	+7
5.	Holandia	219	149	+47
6.	Belgia	211	198	+8
7.	Polska	211	132	+60
8.	Rosja	201	125	+61
9.	Turcja	134	109	+23
10.	Irlandia	127	106	+20

Źródło: EY's Attractiveness survey Europe 2016.

Wielka Brytania posiadała już w trakcie członkostwa w UE przywileje, mimo tego krytykowano np. unijną politykę migracyjną, a także nadmierne regulacje. Wielka Brytania (WB) zamierza, pomimo Brexitu, kontynuować wymianę handlową w ramach europejskiego rynku wewnętrznego. W roku 2016 wymiana handlowa pomiędzy WB a UE nie była zbilansowana, z UE eksportowano do WB towary o łącznej wartości 218 mld euro, natomiast importowano towary za 132 mld euro (dla WB UE oznacza partnera-importera stanowiącego ok. 48% brytyjskich eksportów; do najważniejszych branż należy branża motoryzacyjna z ok. 13% udziałem, budowa maszyn, metale szlachetne, elektronika oraz ropa naftowa i produkty pośrednie – ok. 6%) (*Annual Survey of Hours and Earnings: 2016; Die Folgen des Brexit, Harter Abschied*, 2017, s. 5).

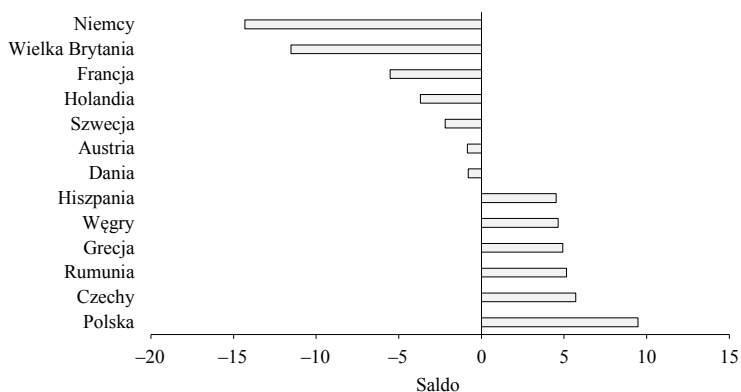
Jeśli ostatecznie dojdzie do Brexitu, Unia Europejska:

- straci drugiego co do wysokości otrzymywanych środków płatnika netto,
- otrzyma tym samym mniej środków na subwencjonowanie rolnictwa,
- dewaluacja funta podroży eksport ze strefy euro (w tym eksport niemiecki),

- połowy w wodach brytyjskich staną się problematyczne,
- zajdzie konieczność ustalenia dodatkowych taryf celnych w ramach WTO.

Obok ewentualnych utrudnień w wymianie handlowej, dużym obciążeniem dla pozostałych krajów członkowskich UE będzie przejęcie i rozłożenie ciężaru wpłat do unijnego budżetu (rys. 1). Niemcy – jako największy dotychczasowy płatnik netto – przejmą prawdopodobnie jedną z większych części obciążeń (dodatkowe 2,5 mld euro, Francja ok. 1,8, Włochy 1,4, Polska 0,338). Mimo Brexitu Wielka Brytania jest, zgodnie z dotychczasowymi zasadami, zobowiązana do odprowadzenia środków do już rozplanowanego budżetu, tj. do roku 2020.

Rysunek 1. Płatnicy netto i beneficjenci netto w UE

Źródło: *Integrated Financial Reporting Package 2015*.

2. Niemcy jako lider w świecie finansów

Niemcy popierają od lat politykę ostrego oszczędzania i są wiodącym krajem, który tę metodę stosuje³. Oszczędzanie cieszy się popularnością wśród obywateli i jest zakorzenione w reńskim typie kapitalizmu w formie protestanckiej etyki

³ Krytyka tego podejścia była już nie raz podejmowana, nie tylko przez ekonomistów europejskich, ale także amerykańskich. Mimo wszystko metodą zalecaną przez Niemcy wszystkim innym krajom jest oszczędzanie, mające prowadzić do zmniejszania deficytu budżetowego. Jest to postawa kwestionowana m.in. przez J. Stiglitz, według którego zbyt rygorystyczne oszczędności w fazie recesji i/lub wysokiego zadłużenia pogłębiają tylko tę fazę i zbędnie ją przedłużają. Por. Stiglitz (2016), s. 261.

(pracy), która opiera się na odłożonej, tj. przyszłej przyjemności (*deferred gratification*), na gotowości do czekania, pracowania i oszczędzania na później (Dahrendorf, 2009, s. 38). Ta filozofia odzwierciedla się w Niemczech np. w tradycyjnie wysokiej kwocie oszczędności osobistych i utrzymuje się od ok. 20 lat na wysokim poziomie pomiędzy ok. 9–10% dochodów osobistych.

Obsługą klientów prywatnych i przedsiębiorstwom zajmują się trzy rodzaje banków: banki prywatne (tzw. duże banki), banki z udziałem państwa i banki spółdzielcze⁴. Ta ostatnia grupa składa się z banków o większym zasięgu regionalnym (*Landesbanken*) i mniejszych banków oszczędnościowych o zasięgu lokalnym. Po drugiej wojnie światowej wzrosło znaczenie banków oszczędnościowych i spółdzielczych.

Grupa banków z udziałem państwa obejmuje w Niemczech 415 lokalnych banków oszczędnościowych oraz siedem *Landesbanken* jako regionalnych instytucji finansowych i zatrudnia ok. 300 tys. pracowników (Behr, Schmidt, 2015, s. 10). Do dziesięciu największych niemieckich banków należy m.in. Deutsche Bank i Commerzbank (tab. 3).

Tabela 3. Największe niemieckie banki w 2016 roku według sumy bilansowej w mln euro

Pozycja	Nazwa banku	Suma	Forma
1.	Deutsche Bank AG, Frankfurt/M.	1 629 130	bank prywatny
2.	Commerzbank AG, Frankfurt/M.	532 641	bank prywatny
3.	KfW Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfurt/M.	502 973	sp. prawa publicznego
4.	DZ Bank AG, Frankfurt/M.	408 341	bank spółdzielczy
5.	Unicredit Bank AG, München	298 745	bank prywatny
6.	Landesbank Baden-Württemberg, Stuttgart	234 015	sp. prawa publicznego
7.	Bayerische Landesbank, München	215 711	sp. prawa publicznego
8.	Norddeutsche Landesbank Girozentrale, Hannover	180 998	sp. prawa publicznego
9.	Landesbank Hessen-Thüringen Girozentrale, Frankfurt/M.	172 256	sp. prawa publicznego
10.	Postbank AG, Bonn	150 597	bank prywatny

Źródło: Kuck.

W niniejszej pracy, poświęconej pozycji Niemiec we współczesnej gospodarce i finansach, nie sposób pominąć niezwyklego fenomenu Deutsche Banku.

⁴ Tzw. system trzech filarów.

Ten największy, flagowy niemiecki bank, 31 stycznia 2017 roku zgodził się zapłacić 630 mln USD kar w USA i w Wielkiej Brytanii (*Zbyt wielkie, by upaść*, 2017, s. 126–128). To był wierzchołek góry lodowej, gdyż kary mogą być o wiele wyższe. Afer, w które zamieszany jest ten bank, jest więcej. Przeciwko Deutsche Bankowi złożono 7 tys. pozwów. Afera rosyjska wybuchła w połowie 2015 roku, gdy ujawniono, że Deutsche Bank zawiesił część pracowników swojego oddziału w Moskwie i wszczął wewnętrzne śledztwo w sprawie prowadzonych tam transakcji. Według amerykańskiego nadzoru w latach 2011–2015 Deutsche Bank wyprowadził z Rosji około 10 mld USD, stosując tzw. transakcje zwierciadlane. Polegały one na tym, że klienci niemieckiego banku kupowali za ruble akcje rosyjskich spółek i bardzo szybko sprzedawali je za dolary na giełdzie w Londynie. Pakiety o wartości 2–3 mln USD były rozliczane przez Deutsche Bank, a potem trafiały do spółek na Cyprze i Brytyjskich Wyspach Dziewiczych. Zdaniem New York Department of Financial Services (DFS) transakcje nie miały sensu ekonomicznego, ponadto klienci tracili na nich, płacąc Deutsche Bankowi niemałe prowizje i opłaty. Amerykański nadzór uznał, że największy niemiecki bank dopuścił się przestępstwa prania brudnych pieniędzy. Dodatkowo Deutsche Bank nie powstrzymał procederu, choć mógł to zrobić, i nie ujawnił, kto skorzystał na tych transakcjach. Deutsche Bank musi też zapłacić w USA 7,2 mld dolarów (3,1 mld – grzywna i 4,1 mld – odszkodowania dla klientów) za współudział w wywołaniu kryzysu. Wcześniej w karach i ugodach dotyczących wydarzeń z 2008 roku Deutsche Bank zapłacił już 9 mld dolarów. Według amerykańskiego nadzoru klienci ucierpieli na decyzjach Deutsche Bank, który w niedozwolony sposób zmieniał warunki spłat kredytów hipotecznych. Decyzje amerykańskie wywołały popłoch wśród akcjonariuszy i inwestorów: w ciągu dwóch lat kurs Deutsche Bank spadł aż o 29%. Dodać należy, że na początku 2016 roku Deutsche Bank uciął wszelkie spekulacje, przyznał się do winy i ujawnił dokumenty dotyczące zмовы banków bulionowych, tzn. zмовы w sprawie manipulowania stopami procentowymi i kursami walut oraz manipulacji na rynkach złota i srebra.

Pouczający fenomen Deutsche Banku dowodzi, że nawet w Niemczech mogły zdarzyć się i możliwe są przypadki nieprzystające do stereotypu Niemiec jako kraju zbliżonego do wzorca czy też modelu kraju każdorazowo godnego naśladowania przez innych, choćby przez Polskę. Na marginesie trzeba też pamiętać choćby o wieloletnim opóźnieniu oddania do użytku międzynarodowego portu lotniczego w Berlinie (Flughafen Berlin Brandenburg) czy też o spektakularnym

przekroczeniu kosztów związanych z budową gmachu filharmonii w Hamburgu (Elbphilharmonie).

3. Perspektywy rozwoju gospodarczego Niemiec

W ocenie zagranicznych inwestorów Niemcy są tradycyjnie bardzo atrakcyjnym krajem w Europie; także Polska wypada dobrze jako miejsce inwestycji na tle innych krajów. W chwili obecnej, na początku 2017 roku, często krytykowaną i wywołującą coraz większe oburzenie procedurą jest wypłacanie menedżerom banków oraz firm coraz wyższych bonifikat. Krytyka ta pojawiła się już po raz pierwszy w okresie ostatniego kryzysu finansowo-gospodarczego i utrzymywała się jeszcze w latach 2010–2012, dotyczyła jednak przede wszystkim menedżerów banków. Dopiero w latach 2016 i 2017 można zaobserwować krytykę dotyczącą wynagrodzenia menedżerów i członków zarządów poszczególnych koncernów. W pierwszym rządzie chodzi też o odczuwalną niesprawiedliwość: znajdują się środki na wysokie wynagrodzenia dla członków zarządów, natomiast nie ma ich dla całej załogi przedsiębiorstwa. Problematyka ta zaostrzyła się w okresie ujawnienia manipulacji systemów czyszczących spaliny w pojazdach z napędem o silniku Diesla firmy Volkswagen⁵. Po ujawnieniu dalszych przypadków w całej branży motoryzacyjnej podniosły się głosy domagające się kar lub chociaż przejęcia odpowiedzialności za niewłaściwe decyzje przez zarządy spółek (w ramach oszczędności Volkswagen musi zwolnić kilka tysięcy pracowników, w pierwszej kolejności delegowanych przez agencje pracy tymczasowej; kolejną konsekwencją będzie przebudowanie dotychczasowych miejsc produkcji i dostosowanie ich do produkcji samochodów o napędzie elektrycznym; w związku z tymi przemianami, także dotyczącymi serwisowania pojazdów, nastąpią dalsze zmiany w całej branży motoryzacyjnej).

Odnosząc się do sytuacji w innych krajach, należy w tym miejscu również przypomnieć, że liczne badania potwierdzają polepszenie się ogólnej sytuacji obywateli w krajach europejskich oraz USA, w tym polepszenie się sytuacji zdrowotnej i dostępu do ochrony zdrowia oraz lat przeżytych w zdrowiu, a także polepszonych szans na edukację średnią i wyższą (Deaton, 2017). Z drugiej strony

⁵ Przypadek Volkswagena jest szczególnie ze względu na fakt, że kraj związkowy Dolna Saksonia jest jego udziałowcem.

T. Piketty krytykuje akumulację kapitału w rękach nielicznych i brak takich możliwości u osób o niższych dochodach (Piketty, 2014). Także w Niemczech ma miejsce debata o rozwarstwieniu dochodowym, osobach pracujących i jednocześnie zależnych od transferów (*Aufstocker*). Ponieważ wynagrodzenie nie wystarcza na godne przeżycie, zgodne z zasadami społecznej gospodarki rynkowej, wskazuje się również na zmniejszenie się klasy średniej społeczeństwa z 69 do 61%. Sytuacja ta ulegnie zapewne w 2017 roku zmianie, ponieważ dopiero wtedy możliwa będzie ocena efektów wywołanych wprowadzeniem wynagrodzenia minimalnego w Niemczech.

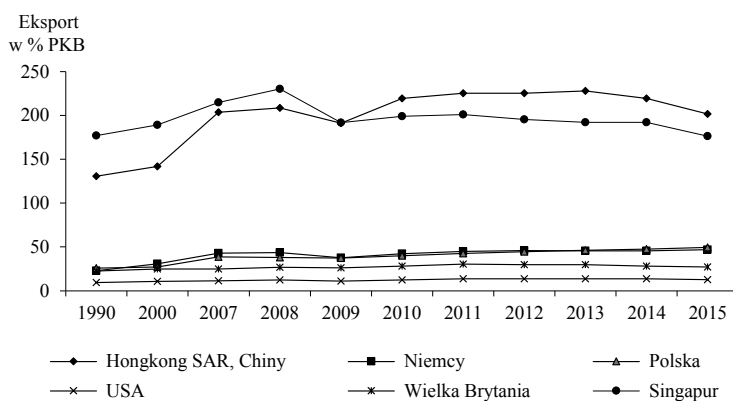
Innym wewnętrznym niemieckim problemem jest także niska stopa inwestycji państwowych na poziomie 2,2% PKB, w przeciwieństwie do inwestycji prywatnych – 17,8% (na tle średniej krajów UE – 2,8% oraz USA 3,2%; i analogicznie 17 oraz 16,5%). Dzięki niskiemu oprocentowaniu kredytów państwowych udało się w 2016 roku w Niemczech wygospodarować nadwyżkę budżetową w wysokości ok. 6,2 mld euro, która zgodnie z przyjętą ideą ostrego oszczędzania ma zostać przeznaczona na spłacanie długu, a nie na inwestycje np. w infrastrukturę (Greive, Riedel, Stratmann, 2017, s. 10). Wspomniana we wstępie nadwyżka eksportowa Niemiec występuje już od lat i wyniosła szacunkowo według IWF 301 mld dolarów, na drugim miejscu znalazły się Chiny (271 mld USD), na trzecim Japonia (176 mld USD); najwyższe deficyty wymiany handlowej mają USA (–469 mld USD), Wielka Brytania (–157 mld USD) oraz Kanada (–57 mld USD). Pozycję lidera światowego eksportu Niemcy utraciły już w 2008 roku, od kiedy Chiny zajęły pierwsze miejsce, a USA drugie. Wartość eksportu wyniosła w 2015 roku odpowiednio 1330 mld USD, 2275 mld USD oraz 1505 mld USD (Müller, Wünsche, Schorn, 2016, s. 28).

W debacie o ewentualnych bilateralnych umowach handlowych stanowisko USA jest dla Niemiec ważne, ale najważniejszym partnerem handlowym Niemiec są kraje UE (58% eksportu), udział eksportu do wszystkich pozostałych krajów wyniósł w 2015 roku 42%. Przy analizie tych danych należy też uwzględnić, że w towarach eksportowanych z Niemiec znajduje się ok. 25% podzespołów oraz części produkowanych i importowanych z różnych krajów w zależności od branży. Jeśli uwzględnimy przy tym sytuację polskich eksporterów, także i oni są uzależnieni od wymiany handlowej UE z krajami spoza UE.

Porównując dane dotyczące wartości eksportu towarów i usług w przeliczeniu na mieszkańca i w stosunku do PKB Niemcy zajmują 14. miejsce (16 300 USD), Hongkong i Singapur dwa pierwsze miejsce z wartością powyżej 60 tys. USD na

mieszkańca. W stosunku do PKB Niemcy znalazły się na odległym 44. miejscu z 46,8% w 2015 roku (po Polsce, która znalazła się na 40. pozycji), na pierwszych pozycjach uplasował się Luksemburg, Hongkong i Singapur (rys. 2). Często przytaczane uzależnienie od eksportu nie jest poparte przedstawionymi na rysunku 2 i analizowanymi danymi, zwłaszcza w porównaniu z innymi krajami, bardziej uzależnionymi od eksportu.

Rysunek 2. Wartość eksportu dóbr i usług w % PKB w wybranych krajach w latach 1990–2015

Źródło: The World Bank. *Exports of goods and services (% of GDP)*.

Mimo krytyki i problemów, według wcześniejszych i aktualnych prognoz, pozycja Niemiec jest i pozostanie nadal silna (por. tab. 1 i 4). W prognozach z roku 2011 przyjęto wzrost gospodarczy na poziomie ok. 2%; w 2016 roku 1,9%, w 2015 roku 1,7%, w 2014 roku 1,6%, w latach 2012 i 2013 0,5% (Ward, 2011). W rzeczywistości wzrost gospodarczy w 2011 roku był wyższy i wyniósł 3,7%, w pozostałych latach kształtował się na prognozowanym poziomie:

2010	2011	2012	2013	2014	2015
4,1	3,7	0,5	0,5	1,6	1,7

Tabela 4. Kraje pierwszej dziesiątki i Polska w 2050 roku

Poz.	Kraj	Wielkość gospodarki w bil. USD w cenach z 2000 r.	Zmiana pozycji do roku 2050	Dochód <i>per capita</i> w cenach z 2000 r. w USD		Zmiana dochodu w %	Dochód <i>per capita</i> w cenach z 2010 r. w USD w 2015 r.	Wzrost dochodu w % do roku 2015	Do nadrobienia do 2050 r.
				2050 r.	2010 r.				
1.	Chiny	24 617	2	17 372	2 396	725	6 497	271	454
2.	USA	22 270	-1	55 134	36 354	152	51 638	142	10
3.	Indie	8 165	5	5 060	790	641	1 750	222	419
4.	Japonia	6 429	-2	63 244	39 435	160	47 150	120	41
5.	Niemcy	3 714	-1	52 683	25 083	210	45 408	181	29
6.	Wielka Brytania	3 576	-1	49 412	27 646	179	41 187	149	30
7.	Brazylia	2 960	2	13 547	4 711	288	11 159	237	51
8.	Meksyk	2 810	5	21 793	6 217	351	9 510	153	198
9.	Francja	2 750	-3	40 643	23 881	170	41 533	174	-4
10.	Kanada	2 287	0	51 485	26 335	196	50 000	190	6
24.	Polska	786	0	24 547	6 563	374	14 650	223	151

Źródło: Ward (2011), s. 3; dane za rok 2015: The World Bank oraz obliczenia własne.

Raport OECD z roku 2014 prognozuje spowolniony potencjał wzrostu gospodarczego nie tylko w krajach OECD, ale także w gospodarkach spoza OECD, przy czym do roku 2050 wzrośnie udział szybko rozwijających się gospodarek spoza OECD w produkcji globalnej, przesuując się jednocześnie w stronę Azji (Bracco, Nicoletti, Westmore, 2014, s. 11 i n.).

Trafność prognozy Karen Ward można na początku 2017 roku zweryfikować na podstawie danych za rok 2015. Dochód *per capita* w cenach z 2010 roku w dolarach amerykańskich w 2015 roku ukształtował się wyżej niż autorka przypuszczała w roku 2011. Francji, jako jednemu krajowi, udało się już zrealizować przyjęty na 2050 rok poziom dochodu *per capita*.

Niemcy są nadal gospodarczym liderem nie tylko strefy euro, Europy, ale także świata i można przyjąć, że utrzymają jedną z czołowych pozycji jeszcze przez wiele lat. Hipotezę przyjętą we wstępie zweryfikowano na podstawie analizy głównych danych (wzrost gospodarczy, wartość eksportu).

Podsumowanie

Szczególnej roli Niemiec we współczesnym świecie nie sposób przecenić. Dotyczy to sfery polityki, w tym znanego dylematu „Niemcy europejskie czy niemiecka Europa”, a także sfery gospodarki i finansów. Niemcy nie są wprawdzie tzw. hegemonem globalnym, tak jak kraje G-2 (USA i Chiny), jednak bez wątpienia zasługują co najmniej na miano tzw. „semi-hegemonia”. Hans Kundnani zwrócił uwagę na paradoks niemieckiej pozycji w Europie: Niemcy są jednocześnie silni i słabi. W gruncie rzeczy są zbyt słabi, aby zdominować Europę, zbyt silni, aby być jednym z równorzędnych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Kraj ten jest naturalnym liderem europejskim, spoczywa na nim wyjątkowa odpowiedzialność za przetrwanie Unii Europejskiej, w już zmienionym (Brexit) i nadal zmieniającym się kształcie. Głównie od Niemiec zależy też realizacja strategii „Europa 2020” oraz dokonanie postępu w reformowaniu Unii Europejskiej. Jedną z kluczowych kwestii będzie bez wątpienia wybór modelu dalszego rozwoju: Europa jednej czy Europa wielu prędkości?

Niemcy są największym partnerem handlowym i gospodarczym Polski, a Polska odgrywa ważną rolę jako partner ekonomiczny Niemiec. Ten znany fakt stanowi przesłankę dla dokonywania analiz porównawczych oraz formułowania na tej podstawie konkluzji i rekomendacji. Chodzić może z jednej strony o zdefiniowanie tzw. sygnałów wczesnego ostrzegania, z drugiej o poszukiwanie kolejnych „wehikułów” rozwoju wzajemnych relacji, ze stosunkami ekonomicznymi na czele.

Literatura

- Annual Survey of Hours and Earnings: 2016; UK trade: Jan 2017 provisional results*. Office for National Statistics. Pobrano z: <https://www.ons.gov.uk/economy/nationalaccounts/balanceofpayments/bulletins/uktrade/previous-Releases> (14.03.2017).
- Behr, P., Schmidt, R. (2015). *The German Banking System: Characteristics and Challenges*. White Paper No. 32. Frankfurt: House of Finance, Goethe University Frankfurt.
- Braconier, H., Nicoletti, G., Westmore, B. (2014). *Policy Challenges for the Next 50 Years. OECD Economic Policy Paper. 9*.
- Dahrendorf, R. (2009). *Vom Sparkapitalismus zum Pumpkapitalismus. Cicero*, 8.
- Deaton, A. (2017). *Der große Ausbruch: Von Armut und Wohlstand der Nationen*. Stuttgart: Klett-Cotta.

- Die Folgen des Brexit, Harter Abschied (2017). *Handelsblatt*, 13.
- EY's Attractiveness survey Europe 2016. *How can Europe's investors turn resilience into growth?* Ernst & Young-Organisation. Pobrano z: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-EY-s-2016-attractiveness-survey-europe/\\$FILE/ey-EY-s-2016-attractiveness-survey-europe.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-EY-s-2016-attractiveness-survey-europe/$FILE/ey-EY-s-2016-attractiveness-survey-europe.pdf) (13.03.2017).
- Finanzplatz Frankfurt bewegt sich weiter* (2016). Jubiläumsausgabe. Volkswirtschaft/Research, Frankfurt/M.: Helaba. Pobrano z: <https://www.helaba.de/blob/helaba/391184/167a220da716e20db6d83f726859b099/report---finanzplatz-frankfurt-bewegt-sich-weiter-30-05-2016-data.pdf> (12.03.2017).
- Greive, M., Riedel, D., Stratmann, K. (2017). Die Angst vor der großen Lücke. *Handelsblatt*, 15.
- Integrated Financial Reporting Package 2015*. Pobrano z: http://ec.europa.eu/budget/financialreport/2015/lib/-financial_report_2015_en.pdf (13.03.2017).
- Kuck, H. *Die 100 grössten deutschen Kreditinstitute*. Pobrano z: [diebank_8_2016_TOP100_web.pdf](http://www.diebank.de/web/pdf/diebank_8_2016_TOP100_web.pdf) (13.03.2017).
- Kundnani, H. (2016). *German Power. Das Paradox der deutschen Staerke*. München: C.H. Beck.
- Müller, H., Wünsche, H., Schorn, A. (2016). Exportweltmeister? Schon lange nicht mehr. *Handelsblatt*, 207.
- Olszyński, J., Bielig, A., Wandel, J. (red.) (2016). *Niemcy i Polska w drodze do „Europa 2020”*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH.
- Piketty, Th. (2014). *Das Kapital im 21. Jahrhundert*. München: C.H. Beck.
- Ranking największych gospodarek w Unii Europejskiej*. Pobrano z: <http://euro-dane.com.pl/wydarzenia-gospodarcze-428> (17.03.2017).
- Stiglitz, J. (2016). *Europa spart sich kaputt. Warum die Krisenpolitik gescheitert ist und der Euro einen Neustart braucht*. München: Siedler.
- The World Bank. *Exports of Goods and Services (% of GDP)*. Pobrano z: <http://databank.worldbank.org/-data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.-PCAP.KD&country=> (13.03.2017).
- Ward, K. (2011). *The Word in 2050. Quantifying the shift in the global economy*. HSBC Global Research.
- Zbyt wielkie, by upaść (2017). *Bank*, 3.

GERMANY'S PLACE IN THE MULTIPOLAR WORLD OF ECONOMY AND FINANCE

Abstract

Significance of the German economy and finance as one of the pillars of the European Union cannot be underestimated. Germany, the main payer of the EU, is without doubt the leading “locomotive” and one of the main foundations of the European economy’s development. Germany, the leading state of the EU, “geo-economic semi-hegemon”, is among the richest countries in the world. The authors analyse in this article the newest trends in the development of German economy and finance.

Keywords: German economy, Financial Economics, Trade, Brexit

JEL codes: F, F1, F3, G, H